

Toevallige ontmoetingen in Almere

N. Naber

Toevallige ontmoetingen in Almere

N. Naber

nick@kwatz.nl

Omslagfoto: Max Daalhuizen

Met dank aan: de Gemeente Almere, Pieter Knottnerus en ISCB de Karthuizer.

Inleiding

Toevallige ontmoetingen komen onbedoeld, maar met regelmaat voor in de (semi) openbare ruimte. Meestal zijn het positieve ontmoetingen die bijdragen aan een gevoel van stedelijkheid of ze geven juist een vertrouwd thuisgevoel. Vaak zijn het ontmoetingen waar mensen vrolijk van worden. Het is een vorm van alledaags plezier.

Voor u ligt het verslag van een onderzoek naar toevallige ontmoetingen in Almere. In deze rapportage wordt een beeld geschetst van de plekken waar deze ontmoetingen plaatsvinden en de vorm en inhoud van deze ontmoetingen binnen de Almeerse context. Aan de orde komen onder andere:

- Wat zijn toevallige ontmoetingen?
- Hoe zien die er in Almere uit?
- Waar en met wie vinden ze plaats?
- Wat is het verschil tussen toevallige ontmoetingen in Almere en Amsterdam?

Het onderzoek is geïnspireerd op een eerder onderzoek in Amsterdam naar hetzelfde onderwerp.¹ Daardoor zijn vergelijkingen tussen Amsterdam en Almere mogelijk. Het onderzoek werd gehouden onder deelnemers van het gemeentelijk onderzoekspanel. De vragenlijst is via internet afgenomen (respons: 51%). De leden van het onderzoekspanel komen op een aantal kenmerken overeen met de Almeerse bevolking, met uitzondering van het opleidingsniveau. Panelleden zijn gemiddeld hoger opgeleid.

¹ Broekhuizen & Jacobs(O+S), 2007 in opdracht van het project "Liefde in de stad". Een project van de Amsterdamse poeptempel Paradiso dat "Liefde in de stad" probeert te verspreiden. Veelal met creatieve projecten in de openbare ruimte.

Samenvatting

Het dagelijks leven wordt af en toe onderbroken door een vluchtige ontmoeting. Dat gebeurt overal, ook in Almere. Het zijn situaties waarin iets een gemeenschappelijks ontdekt wordt of waarin iets misgaat. Dit lokt interactie uit, veelal van korte duur en tussen (relatief) onbekenden.

In Almere komen deze ontmoetingen minder vaak voor dan in Amsterdam. In de "new town" vinden de ontmoetingen vooral plaats in geconcentreerde ruimtes, terwijl die in Amsterdam meer verspreid over de stad plaatsvinden. Vanuit de gedachte dat Almere een geplande stad is, waar centrumfuncties, zoals winkelen en uitgaan, duidelijk gescheiden zijn van monofunctionele woonwijken, lijkt deze constatering aan te sluiten bij een belangrijk kenmerk van de nieuwe stad.

Binnen Almere ontstaan situaties waaruit toevallige ontmoetingen voortkomen aanmerkelijk vaker in Almere Haven en het Stadshart in Almere Stad dan in de andere stadsdelen. Of de situaties daadwerkelijk benut worden voor een toevallig contact wordt bepaald door persoonlijke kenmerken, zoals sociale vaardigheden en een open houding. Andere kenmerken als sekse, leeftijd en etniciteit spelen daarbij minder een rol.

Toevallige ontmoetingen

In de boekhandel sprak ik een vrouw die net het exemplaar van een studieboek voor mijn neus 'wegkaapte'. Naar aanleiding daarvan ontspan zich een redelijk lang en intensief gesprek over werk en studie plus de bijbehorende interesses. En daarna gingen wij ieder ons weegs.

Meisje op hakken hollend om de trein te halen; ik bied haar aan om achterop te springen, ik ga ook naar het station. Dat doet ze.

Een ontmoeting waar meerdere mensen moeten wachten, waardoor je wel eens in gesprek raakt. Soms doet een mens dat goed en soms is het een vluchtige ontmoeting. Met ouderen is dat vaak meelevend.

Toevallige ontmoetingen vinden plaats tijdens dagelijkse bezigheden. Als zodanig hebben ze een terloops karakter, ze zijn er opeens uit het niets en kunnen ook zo weer voorbij zijn. Ze vinden vooral plaats waar iets misgaat of als mensen iets gemeenschappelijk hebben. De ontmoetingen zijn in essentie met relatief onbekenden die het pad kruisen tijdens dagelijkse of incidentele bezigheden in de openbare ruimte.

Inleiding

Wat is eigenlijk een toevallige ontmoeting? En wat gebeurt er dan precies? Het belangrijkste kenmerk van deze ontmoetingen is de terloopsheid van de contacten. Ze gebeuren onbedoeld en onverwacht tijdens de dagelijkse bezigheden. Hierdoor hebben deze ontmoetingen een vluchtig karakter: ze ontstaan ineens en zijn vaak ook zo weer voorbij. De contacten kunnen kort of van iets langere duur zijn. Na het contact gaat men weer verder met de eigen bezigheden. Even iemand helpen of de weg wijzen of een vraag beantwoorden zijn voorbeelden van korte ontmoetingen. Wat langere ontmoetingen ontstaan bijvoorbeeld op plekken waar men langer verblijft, zoals een wachtkamer, of door een gedeelde liefhebberij of een gedeelde situatie, zoals het hebben van een kind of een hond.

De aanleiding voor ontmoeting

Toevallige ontmoetingen komen vaak voort uit een situatie waarin iets (bijna) mis gaat. Dit lokt een reactie uit. Iemand laat iets vallen, bijna de trein missen. Er wordt interactie gezocht om de situatie vast te stellen en het lijkt daarin legitiem om de ander direct aan te spreken. Het wordt bijvoorbeeld legitiem ervaren om iemand die struikelt aan te spreken en hulp te bieden. Zonder aanleiding wordt het niet legitiem geacht zomaar iemand aan te spreken.

Een tweede situatie die toevallige ontmoetingen uitlokt is het delen van een gemeenschappelijkheid. Als een hobby, kleding, kinderen of honden gedeeld worden is het legitiem en makkelijk een ander aan te spreken. Het gaat dan wel om specifieke dingen, het hebben van een fiets geeft bijvoorbeeld geen aanleiding tenzij het tandems betreft. Het delen betreft dus meer dan alleen het object, maar ook een stukje identiteit.

Het gaat om allerlei vormen van gesprekje, het geven van hulp en 'wachtverzachters': het gezellig maken van tijd die men noodgedwongen gezamenlijk moet doorbrengen. Een open houding en een bepaalde mate

van sociale vaardigheden zijn voorwaarden om de ontmoetingen ook daadwerkelijk tot stand te laten komen.

Wachtend bij de bushalte. We waren beide al een half uur aan het wachten op een bus die maar niet kwam. Toen er allerlei bussen voorbij waren gegaan behalve die wij moesten hebben, hebben we besloten samen met de trein te gaan ipv de bus. Die persoon moest toevallig ook naar dezelfde plek als ik (in Amsterdam). Het werd een erg gezellige reis.

De openbare ruimte

De openbare ruimte is bij uitstek het domein waarin toevallige ontmoetingen plaatsvinden. Lofland (1973) noemt dit domein dan ook niet een fysiek domein, maar een sociaal domein dat men bij uitstek deelt met vreemden. In de openbare ruimte geldt in het algemeen de norm van beleefde onoplettendheid. Men erkent elkaars aanwezigheid, maar laat elkaar met rust.

Toevallige ontmoetingen doorbreken dit patroon. Soenen (2006) noemt ontmoetingen in de openbare ruimte die een tijdelijk en onregelmatig karakter hebben vluchtige bindingen. Ze zijn niet bestendig van aard, maar kunnen qua intentie verschillen in gevoelstemperatuur. Muller (2002) spreekt bijvoorbeeld van 'warme' ontmoetingen als er sprake is van een bepaalde erotische lading, zoals bijvoorbeeld bij flirts. Zo kunnen toevallige ontmoetingen een verschillend karakter hebben. Niet in de laatste plaats dragen zij bij aan een thuis gevoel.

De ander

De meeste toevallige ontmoetingen heeft men met buurtbewoners. Soenen (2006) noemt dit, op een schaal van intimiteit, 'lichte bindingen'. Het zijn geen hechte bindingen, maar wel met min of meer bekenden. Dit geldt in wezen ook voor een deel van de ontmoetingen met winkeliers of winkelpersoneel in winkels waar men regelmatig boodschappen doet. Voor hondenuitlaters, medereizigers en mensen met kinderen zou hetzelfde kunnen gelden indien men regelmatig dezelfde personen treft. Dit hoeft echter niet steeds het geval te zijn. Er kan hier ook sprake zijn van unieke, eenmalige, ontmoetingen.

Binnen de gebruikelijke dagelijkse patronen zijn sommige ontmoetingen voor de hand liggend, zoals met buurtbewoners, winkeliers of medereizigers. Toch hoeft de fysieke nabijheid van personen in de (semi) openbare ruimte niet per se tot contacten te leiden die als ontmoetingen te kenmerken zijn.

In een winkel waar een vrouw stond te twijfelen om een product te kopen. Op mijn 'gewoon doen!' + smile werd het inderdaad gekocht.

Ik hielp een jonge vrouw die met haar kind in een wandelwagen de trappen af probeerde te komen op weg naar de AH. Terwijl ik achteruit de trap af liep, staarde het kind me met grote ogen aan. Ook in de AH keek het meisje me na, zo lang als ze kon. Bij de kassa kwam ik ze weer tegen, toen lachte ze voorzichtig. Op weg naar de auto in de parkeergarage, zwaaide ze.

Een echtpaar dat voor de kunstlinie stond en vertwijfeld vroeg waar toch dat mooie nieuwe theater was. Ik had een heel leuk gesprek met die mensen over wonen en werken in Almere en over de bijzondere architectuur van het nieuwe stadshart.

Een gesprek met een buurtbewoner, die al jaren in Almere woont, over hoe prachtig het wonen hier toch is. Fijn om met een onbekende een gesprek te hebben over de positieve kanten van het wonen in deze fijne stad.

Toevallige ontmoetingen in Almere

Toevallige ontmoetingen vormden in het voorjaar van 2008 het onderwerp van een onderzoek onder de deelnemers van het onderzoekspanel van de Gemeente Almere. De centrale vraag voor het onderzoek was of dergelijke ontmoetingen in Almere voorkomen, in elke frequentie en vorm, en wat de betekenis van de ontmoetingen voor een nieuwe stad als Almere zou kunnen zijn. 2

Het aantal ontmoetingen dat iemand heeft wordt voornamelijk beïnvloed door individuele persoonskenmerken. Daarnaast lijkt er vooral een ruimtelijk effect te zijn, Almere Haven en het Stadshart hebben een positief effect. Allerlei achtergrondvariabelen, waaronder etniciteit, blijken nauwelijks effect op het aantal ontmoetingen te hebben.

Almere als stad wordt redelijk gewaardeerd als stad die geschikt is voor toevallige ontmoetingen. Op een schaal van 1 tot 10 geven respondenten aan Almere gemiddeld een 6,8. Ter vergelijking geven Amsterdamse respondenten een 7.4.

Toevallige ontmoetingen komen in Almere regelmatig voor. Een kwart van de Almeerse respondenten heeft vaak of regelmatig een toevallige ontmoeting. 28% heeft zelden tot nooit contact. De overige 46% heeft soms dergelijke contacten. Dergelijke contacten komen in Almere minder vaak voor dan in een stad als Amsterdam (31% vaak, 18% nooit). Vrouwen hebben (veel) vaker toevallige ontmoetingen dan mannen. Huisvrouwen/mannen, gevolgd door werkzoekenden, hebben het vaakst toevallige ontmoetingen. Werkenden, zowel in loondienst als zelfstandigen hebben het minst vaak toevallige ontmoetingen. Misschien hebben zij door hun werkende bestaan hiervoor minder tijd en gelegenheid? Paren met kinderen en eenoudergezinnen hebben ook veel vaker toevallige ontmoetingen dan alleenstaanden en paren zonder kinderen. Leeftijd en opleiding zijn niet bepalend voor de frequentie van de toevallige ontmoetingen.

	<i>Percentage</i>
<i>Vaak</i>	<i>5%</i>
<i>Regelmatig</i>	<i>21%</i>
<i>Soms</i>	<i>46%</i>
<i>Zelden tot nooit</i>	<i>28%</i>

Tabel 2 Frequentie toevallige ontmoetingen

² Zie voor de methodologische verantwoording bijlage 1.

Al jarenlang sta je met dezelfde mensen op dezelfde tijd op de pont. Nooit spreek je deze mensen aan tot laatst de pont stuk was. Dan kom je in contact met mensen door te vragen wat er aan de hand is en dat is de start van een leuk gesprek. Vanaf dat moment heb ik iedere dag leuke gesprekken op de pont met deze jongen.

Gesprekjes over het weer met de mensen die je, bijna dagelijks, ziet op de bushalte. Je kent ze alleen van gezicht.

Ontmoeting bij Albert Heijn, 50 cent te kort op zak. Een persoon achter mij betaald de 50 cent met de woorden, volgende keer mag u voor mij betalen. Twee maanden later kom ik een de zelfde persoon tegen in de parkeer garage. Té weinig geld op zak voor het parkeer geld. Ik stond achter haar en klopte op de schouder, zal ik deze dan maar betalen?. We komen elkaar regelmatig tegen en moeten er elke keer om lachen.

Categorie	% meest ontmoet	Waardering
Buurtbewoners	65%	7.4
Ouderen	32%	6.9
Kinderen	23%	6.8
Winkeliers	29%	6.7
Horecapersoneel	10%	6.5
Toeristen	17%	6.3
Medereizigers	28%	6.2
OV-personeel	5%	6.2
Flirt ³	9%	5.9
Honduitlaters	27%	5.8
Medeweggebruikers	10%	5.5
Daklozen	4%	4.3

Tabel 1 Mensen waarmee men toevallig ontmoetingen heeft

De waardering van de toevallige ontmoetingen komt grotendeels overeen met de waardering van die ontmoetingen. De ontmoetingen met buurtbewoners worden het meest positief beoordeeld en ontmoetingen met daklozen het minst positief. Over het algemeen worden de meeste ontmoetingen redelijk positief beoordeeld.

Uit de beschrijvingen de respondenten gaven van ontmoetingen kwam naar voren dat ontmoetingen ook veelvuldig plaatsvinden met 'mensen in functie' en met 'bekende vreemden'. Mensen in functie, zoals een politieman, een treinconductrice etc zijn makkelijk aanspreekbaar. Door herkenbaar in functie te zijn vormen zij de 'vraagbaken' in de (semi) openbare ruimte. Het tweede type is de 'bekende vreemde'⁴. Dit zijn mensen die men in het dagelijkse leven vaker is tegengekomen, maar waar men nog nooit mee gesproken heeft. Denk bijvoorbeeld aan mensen met wie men al jaren op dezelfde tijd dezelfde bus of trein neemt. Bij een onverwachte gebeurtenis is men geneigd juist die persoon aan te spreken: de bekende vreemde geeft de vertrouwde dit ongestraft te kunnen doen. De aanwezig bekende vreemden roept bij de meeste respondenten een vertrouwd gevoel op.

³ De scores op flirten worden gekenmerkt door twee pieken, mensen die deze ontmoetingen wel waarderen en zij die deze absoluut niet waarderen.

⁴ Naar een term van Blokland (2005).

Ik zag een vrouw hoofdschuddend ergens naar kijken (weet niet meer wat, volgens mij iemand die z'n troep op de grond gooide) en ik lachte naar haar, omdat ik dat ook vond. En zo raakte we even aan de praat.

In de beschrijvingen van de ontmoetingen blijkt dat 'groeten' de meest voorkomende vorm van ontmoetingen is, maar ook 'een praatje maken', hulp bieden of een compliment uitdelen komt vaak voor. 'Flirten' daarentegen is in Almere nauwelijks aan de orde.

Veelal is men niet bewust op zoek naar toevallige ontmoetingen, maar de meerderheid staat er wel voor open als het ze overkomt. Over het algemeen vindt men ontmoetingen met onbekenden leuk. Een meerderheid zegt makkelijk contacten te kunnen leggen. Het idee dat een ander misschien niet op een reactie van hen zit te wachten houdt hen niet tegen om een contact te leggen.

De gevolgen van ontmoeting

Een ontmoeting leidt soms tot de oplossing van een probleem, de juiste route, de juiste bus, het juiste perron of de winkel te vinden die men zoekt. Maar ook stemt het mensen vrolijk als zij iemand de weg wijzen of een leuk gesprek hebben. Desgevraagd zegt een kleine meerderheid vrolijk te worden van toevallige ontmoetingen. Dit neigt naar het idee van de 'warme stad'⁵ dat zegt dat juist de kleine interacties een stad leuk maken om te verblijven.

Na een avondje theater in de lange wachtrij voor de parkeerautomaat van de garage en het over de voorstelling hebben.

Niet alle ontmoetingen zijn echter positieve ontmoetingen. Negatieve ontmoetingen komen ook voor, vooral in het auto- en fietsverkeer heeft men dergelijke ontmoetingen. Maar negatieve ontmoetingen worden veel minder vaak genoemd dan positieve ontmoetingen. Komen negatieve ontmoetingen daarom minder vaak voor? Of onthoudt men deze minder goed? Soms kan een negatieve aanleiding tot een leuke ontmoeting leiden.

Ja, gisteren met een zwaardgesluiserde mevrouw bij de schoenenwinkel. Ik liep met blote voeten in mijn schoenen en zij had geitenwollen sokken. Beiden pasten we laarsjes en schoten in de lach over mijn onorthoxe onbeklede voeten. En zij zei met enige zelfspot. "Ik ben wel erg goed verpakt". Daarna hebben we nog een poosje staan praten over verschillen en overeenkomsten, een leuke ontmoeting

Toevallige ontmoetingen vinden vaker plaats in specifieke plekken en buurten. Uit de beschrijving van de respondenten blijkt dat een centrumgebied en in het bijzonder het Stadhart van Almere een plek is waar mensen ontmoetingen hebben. Winkels en horecagelegenheden zijn goed voor bijna een derde van de toevallige ontmoetingen.

Plek	Aantal keer genoemd	Percentage van totaal
	314	
Centrum ⁶	72	23%
Winkels	58	18.5%
Eigen buurt	27	8.6%

⁵ Muller (2002)

⁶ Na correctie voor het aantal respondenten per stadsdeel schiet 'Centrum' en 'Publieke gelegenheid' uit in Almere Stad. Met de bijbehorende verwoording van de respondenten duidt dit op het Stadhart.

Ik werd aangesproken door een man een medereiziger, die ik vaak 's morgens bij de bushalte tegenkwam. Hij excuseerde zich en vroeg of ik Joods was zoals hij dacht. Hij had namelijk bij het opruimen van zijn oude krantenknipsels iets gevonden over de zesdaagse oorlog. Hij bleek een buurtbewoner te zijn. Het was een bijzondere ervaring een krant te krijgen uit die tijd.

Een ontmoeting met een vrouwelijke buurtgenoot over de vogels bij De Vaart. Ganzen hadden jongen en dat vonden we allebei prachtig. Natuur in de stad vind ik sowieso belangrijk en mijn gesprekspartner dus ook.

<i>Publiek gelegenheid⁹</i>	27	8.6%
<i>Groen</i>	26	8.3%
<i>In OV</i>	19	6.1%
<i>OV plekken</i>	18	6.1%
<i>Horeca</i>	14	4.5%
<i>Overig buiten</i>	53	16.9%

Tabel 3 meest genoemde type plekken van ontmoetingen

De eigen buurt

Hoe geschikt is de eigen buurt om toevallige ontmoetingen te hebben? Respondenten hebben hun eigen buurt daarvoor een waardering gegeven in de vorm van een rapportcijfer. Het centrum van Almere Haven scoort het hoogst en de Staatsliedenbuurt scoort het laagst in de waardering van de wijk voor toevallige ontmoetingen. Naar stadsdelen gezien scoort Almere Haven gemiddeld bijna een punt hoger dan de andere stadsdelen. Almere Stad en Almere Buiten beide een 5.8 terwijl Almere Haven een 6.5 scoort.⁷

Top 5 buurten	Waardering	Laatste 5 buurten	Waardering
<i>Haven centrum</i>	7.5	<i>Oostvaardersbuurt</i>	5.2
<i>De Marken</i>	6.8	<i>Waterwijk</i>	5.1
<i>Sieradenbuurt</i>	6.8	<i>De Velden</i>	5.1
<i>Vogelhorst</i>	6.7	<i>Regenboogbuurt</i>	4.8
<i>De Hoven</i>	6.6	<i>Staatsliedenbuurt</i>	4.6

Tabel 4, waardering van de eigen buurt top 5 en laatste 5.

⁷ p=0.014, Almere Hout heeft te weinig respondenten om te toetsen.

Beoordeling van de eigen buurt tav toevallige ontmoetingen.

Gemiddelde cijver

4.3 - 4.8

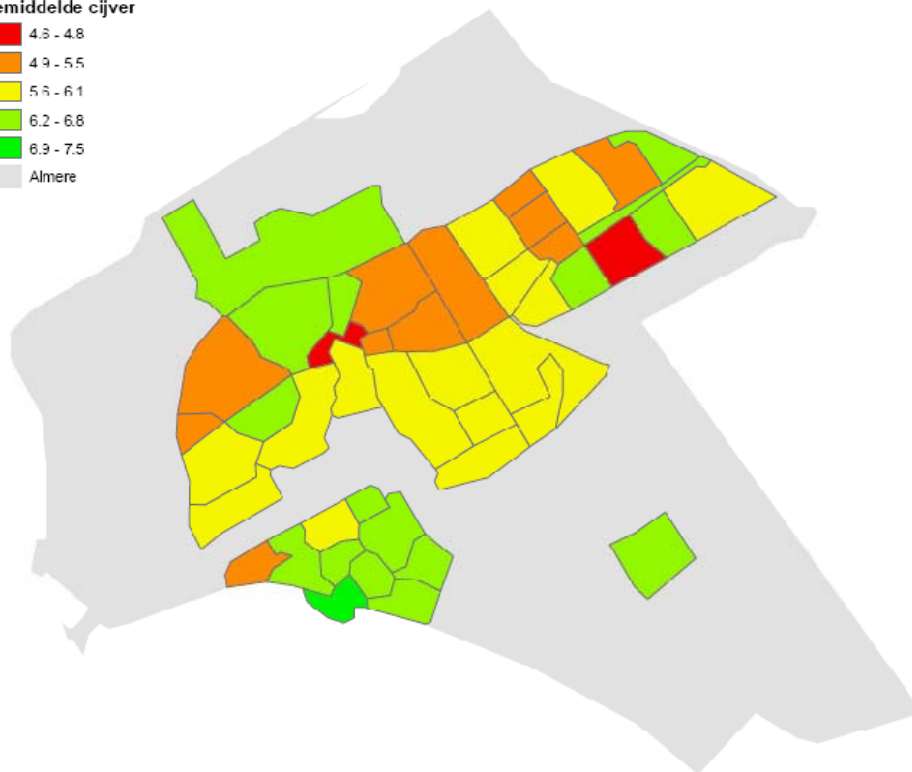
4.9 - 5.5

5.6 - 6.1

6.2 - 6.8

6.9 - 7.5

Almere

Auto met musici op weg naar havenconcert op zoek naar de weg. Wij gingen toch die kant uit en voor ze uitgereden.

Toen ik een krantenwijk had en die aan het lopen was kwamen er een paar kinderen naar me toe en die vroegen: 'Mevrouw wat bent u aan het doen?' Ik was toen 16 jaar en vond mevrouw wel grappig, ik vertelde ze dat ik kranten aan het rondbrengen was en dat vonden ze hartstikke leuk en ze wilde ook meehelpen dus gingen ze met ze 3en aan de slag om de kranten allemaal in de bus te doen.

Kwam een leuk meisje tegen die mij recht in de ogen aankeek en het voelde als Wauw wij horen bij elkaar. Het was heel kort en onze wegen gingen weer uit elkaar.

Figuur 1 waardering van de eigen buurt wat betreft toevallige ontmoetingen.⁸

Wat opvalt is dat het oudere en dorpse Almere Haven het best gewaardeerd wordt als plaats voor toevallige ontmoetingen.

Wat beïnvloedt de ontmoetingen?

Het ontstaan van toevallige ontmoetingen wordt voornamelijk beïnvloed door individuele persoonskenmerken. Daarnaast speelt de factor 'plaats' een rol. Van de persoonlijke kenmerken spelen leeftijd en etniciteit nauwelijks invloed te hebben op het ontstaan van toevallige ontmoetingen. Wel hebben vrouwen iets meer ontmoetingen, evenals mensen met kinderen. Kinderen lijken interactie uit te lokken. Dit geldt overigens ook voor mensen honden. Ook mensen die mogelijk meer 'vrije tijd' hebben, zoals gepensioneerden, huisvrouwen en studenten, hebben meer toevallige ontmoetingen. Daarnaast is er ook een ruimtelijk effect: in Almere Haven en het Stadshart van Almere vinden de meeste ontmoetingen plaats.

Het meest van belang is echter de mate waarin mensen openstaan voor contact met anderen en of men over individuele vaardigheden beschikt.⁹

⁸ In de data zijn bedrijventerreinen gekoppeld aan de nabijgelegen wijk.

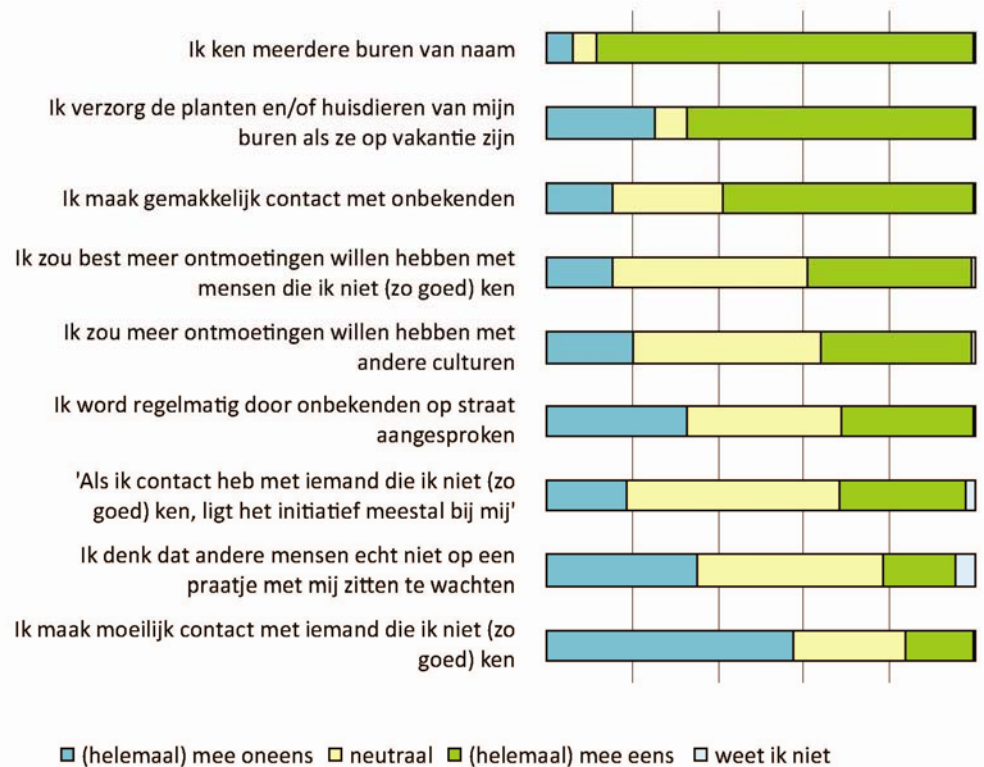
⁹ BETA= .35, p=0.0, zie ook bijlage 2.

Toevallig liep op een avond voor het naar bed gaan nog even een rondje door de wijk, toen ik man tegenkwam de nodige moeite had zijn hond zover te krijgen dat hij meeliep. Ik maakte daar een opmerking over, die op de juiste wijze begrepen werd. Wij hebben nog steeds contact.

Contact door hond uitlaten. het is grappig hoe snel men al hele verhalen heeft en dat er altijd raakvlakken zijn zoals voetbal etc.

We (ik en mijn 2 kinderen) zagen vaak een mevrouw met een grote witte labrador lopen ineens was er een kleintje bij, de jongens vroegen of ze mochten aaien en zo raakte we aan de praat, bleek ze ook 2 kinderen te hebben en toen ze vroeg waar mijn kinderen op school zaten zei ze o ik breng 's morgens daar 2 kinderen naar school de mijne zitten op de school er naast. Als we haar nu tegen komen zeggen we heel gezellig gedag.

Het gaat immers niet alleen om de ontmoeting met de ander maar ook om de ontmoeting te koppelen aan een vorm van interactie. Contact met burens is een veelgenoemde vorm van contact, maar velen beschikken naar eigen zeggen ook over de sociale vaardigheid om makkelijk contact te leggen met onbekenden. (selectie maken van deze stellingen?)

Figuur 2 persoonlijke kenmerken van respondenten

Ook Lofland (1998) spreekt van het belang van het kennen en gebruiken van de regels rond ontmoeting en omgang met anderen in de (semi) openbare ruimte. Deze (ongeschreven) gedragsregels kunnen zowel gebruikt worden om anderen aan te trekken als om afstand bewaren. De vaardigheden om deze regels te hanteren zijn bepalend voor het aangaan of niet van toevallige ontmoetingen in de (semi) openbare ruimte.

Casus honden

Het onderwerp hond kwam veelvuldig voor in de kwalitatieve analyse. Honden vormen een duidelijke blijk van gemeenschappelijkheid. Iets dat mensen delen, een aanknopingspunt voor contact. Voor hondenbezitters is het gemakkelijk andere hondenbezitters aan te spreken en te ontmoeten. Naast de gedeelde hobby cq huisdier lopen de hondenbezitters mogelijk regelmatig hetzelfde rondje als zij hun hond uitlaten. De hond is vaak de trekker voor de ontmoeting. Dit kan de hond in het algemeen zijn of specifieke kenmerken van een hond.

Als mijn vrouw een parfum winkel in gaat, dan blijf ik meestal buiten op haar te wachten. Dan begin ik uit mezelf een gesprek aan met een vreemde, zo hoor ik positieve of negatieve verhalen. Het meest over de politiek.

Ik doe regelmatig met een beheergroep mee aan vrijwillig onderhoud in het Beatrixpark. Toen ik een keer alleen bezig was kwam er een oudere vrouw met een rollator langs die speciaal omliep om van de mooie tuin in het park te genieten. Ik heb met haar een fijn gesprek gehad en daarbij veel motivatie gekregen om met het vrijwilligerswerk door te gaan.

Het zijn niet altijd positieve ontmoetingen die ontstaan door een hond. Het kan ook een obstakel vormen voor fietsers of joggers. Het gedrag van een hond kan onvoorspelbaar zijn en hij kan fietsers of joggers blaffend achterna zitten, en daarmee grote irritatie opleveren. Maar meestal betreft het positieve reacties en zorgt de hond voor het pro actief leggen van contact.

De hond zorgt niet alleen voor ontmoetingen met andere hondenbezitters. Door het uitlaten van de hond bevindt men zich met bepaalde regelmaat in de openbare ruimte. Dit biedt ook mogelijkheden voor ontmoetingen met anderen, dus niet hond gerelateerde ontmoetingen.

Casus winkel

Winkels, als locatie waar veel mensen samenkomen op één plek, vormen een ideale basis voor toevallige ontmoetingen. Gesprekjes worden aangeknoopt, niet alleen met het winkelpersoneel, maar ook met andere winkelende mensen. Daarmee zit er aan winkelen ook een sociale aspect. Zo wordt er wel gesproken tijdens het wachten voor de kassa. Ook winkelwagentjes spelen een rol, als zij botsen, de doorgang belemmeren of als de wagentjes per ongeluk verwisseld worden. Ontmoetingen met het winkelpersoneel lijken minder toevallig, zij zijn immers altijd in de winkel en het aanspreken van klanten is onderdeel van hun beroep. Toch gaan de gesprekjes soms verder dan alleen de service die verwacht mag worden bij het afrekenen of ruilen van artikelen.

De diversiteit in contacten is hier minder dan in de casus honden. Maar er zijn een aantal mooie buitencategorieën die aanleiding vormen voor een toevallige ontmoeting. Zo zijn er mensen die een winkel induiken om te schuilen voor de regen; mensen die beide het laatste artikel proberen te pakken of mensen die tegelijk door een deur willen. Ook de man die buiten de winkel blijft wachten op zijn winkelende vrouw knoopt daar soms gesprekjes aan met vreemden.

Vergelijking met Amsterdam

Ik ga vaak per (sport)rolstoel de stad in. Laatst hielp een dame mij (ongevraagd) die donderse berg op te komen in het stadshart.

Tijdens mijn dienstronde kom ik langs huizen en moet ik bij veel verschillende mensen aanbellen. Naast het afleveren van het pakket (= werk) is er vaak een algemeen contact over bijvoorbeeld het weer, of een wegoopbreking. Maar in sommige gevallen blijf je iets langer staan om een iets uitgebreider praatje te houden. Dit gaat soms bijvoorbeeld over de huisdieren, hobby of iets dergelijks. Dit soort (korte) gesprekken, zorgen ervoor dat het werk leuk blijft. Vooral in deze huidige maatschappij, van snelheid, vloeken, de individualisering en de depressies om je heen, maken dit soort contacten de maatschappij beter leefbaar. Op dat soort momenten zie je namelijk dat er ook aardige kant bestaat bij de mensheid en dat iedereen probeert er het beste van te maken.

In Almere concentreren toevallige ontmoetingen meer dan in Amsterdam. Als new town met een suburbaan karakter zijn het er tevens minder en met andere groepen mensen.

In Almere komen toevallige ontmoetingen, meer dan in Amsterdam, voor op bepaalde plekken in de stad, zoals het Stadshart en het centrum van Almere Haven. In vergelijking met Amsterdam zijn er in Almere ook minder toevallige ontmoetingen, en zij vinden plaats met andere groepen mensen.

Amsterdam biedt als stad veel meer gelegenheid voor toevallige ontmoetingen dan Almere. Deze komen in Amsterdam dan ook veelvuldiger voor dan in Almere. In een historisch gegroeide stad komt het blijkbaar vaker voor dat een combinatie van locatie en subjecten elkaar gelijktijdig treffen dan een "new town" als Almere. Vooral het aandeel mensen dat zegt nooit toevallige ontmoetingen te hebben is in Almere opvallend veel groter dan in Amsterdam. Mogelijk hangt dit samen met het feit dat in Almere het aandeel werkenden, waaronder ook tweeverdieners, groter is dan Amsterdam. Deze mensen zijn minder in de gelegenheid om toevallige ontmoetingen te hebben of aan te gaan.

Hoeveelheid	Almere	Amsterdam
Vaak	5%	6%
Regelmatig	21%	25%
Soms	46%	51%
Zelden tot nooit	28%	18%

Tabel 5, vergelijking hoeveelheid ontmoetingen.

Ook de waardering voor de eigen buurt en stad als plek voor toevallige ontmoetingen is in Almere lager dan in Amsterdam.

Schaal	Almere	Amsterdam
Eigen buurt	6.0%	6.8%
Eigen stad	6.4%	7.4%

Tabel 6 waardering eigen buurt en stad als plek voor toevallige ontmoetingen

Met wie men toevallige ontmoetingen heeft komt overigens voor een groot deel overeen tussen Amsterdam en Almere. Buurtbewoners vormen in beide steden met tweederde van het totaal de belangrijkste groep voor de toevallige ontmoetingen. Daarop volgen winkeliers en medereizigers met ongeveer een derde. De verschillen tussen de steden zijn vooral te zien in de ontmoetingen met ouderen, mensen met

Een oudere dame in Almere Haven kwamen mijn dochter en ik tegen. Het was een gezellig gesprek alsof we elkaar al een tijdje kenden. Het was bij de fietsenrekken. Zelfs mijn dochter (10) had dat gevoel.

kinderen en mensen met honden Deze komen in Almere aanzienlijk vaker voor. In Amsterdam zijn weer de toeristen die vaker voor een toevallige ontmoeting zorgen, namelijk in 39 procent tegenover 17 procent in Almere.

In Amsterdam vinden toevallige ontmoetingen vaker plaats in de eigen buurt. In Almere is dit vaker in het centrum van het stadsdeel, zoals in het Stadscentrum of het centrum van Almere Haven. In de buurten van Almere is dan ook minder gelegenheid voor dergelijke ontmoetingen. Er zijn niet altijd winkels of andere voorzieningen die de locatie kunnen vormen voor dergelijke ontmoetingen.

Literatuur

Blokland, T. (2005). Meer plekken voor korte ontmoetingen. *Tijdschrift voor de sociale sector*, pp. 4-9.

Broekhuizen, J., & Jacobs, E. (2007). *Toevallige ontmoetingen*. Amsterdam: O+S.

Lofland, L. (1973). *A world of strangers, order and action in urban public space*. New York: Basic books.

Muller, T. (2002). *De warme stad*. Utrecht: Jan van Arkel.

Naber, N. (2006). *De agogische stad, culturele maatschappelijke vorming en het publieke domein*. Ongepubliceerd manuscript. Hogeschool van Amsterdam, Amsterdam.

[http://www.kwatz.nl/Naber \(2006\) De agogische stad.pdf](http://www.kwatz.nl/Naber%20(2006)%20De%20agogische%20stad.pdf)

Naber, N. (2008). *Toevallige ontmoetingen, over het belang van vluchtige bindingen*. Ongepubliceerd manuscript. Universiteit van Amsterdam, Amsterdam.

[www.kwatz.nl/Naber \(2008\) Toevallige ontmoetingen.pdf](http://www.kwatz.nl/Naber%20(2008)%20Toevallige%20ontmoetingen.pdf)

Soenen, R. (2006). *Het kleine ontmoeten, over het sociale karakter van de stad*. Antwerpen: Garant.

Bijlage 1, methodiek

Dit onderzoek is een (gedeeltelijke) herhaling van een onderzoek van O+S Amsterdam voor het evenement 'Liefde in de stad'. De resultaten van het Amsterdamse onderzoek vormden de basis voor een discussie over toevallige ontmoetingen in Amsterdam. Ook werden de locaties van de ontmoetingen in kaart gebracht. Het onderzoek had naast een wetenschappelijk ook een kunstzinnig karakter. De resultaten van het onderzoek bieden een interessante inkijk in een fenomeen dat nog weinig onderzocht is.

Het onderzoek heeft een beschrijvend en verkennend karakter. In de rapportage is toenadering gezocht tot theorie op het gebied van (toevallige) ontmoetingen. Een uitwerking hiervan is te vinden in *Toevallige ontmoetingen, het belang van vluchtige bindingen* (Naber 2008), dat deels op de gegevens van dit onderzoek is gebaseerd. Voor het onderzoek werd een vragenlijst afgenomen bij meer dan 700 Almeerders van het internet panel van de gemeente Almere.

Voor de analyses van de gesloten vragen is gewerkt met SPSS. De open vragen zijn geanalyseerd met de hulp van MaxQDA. De antwoorden zijn opgeschoond door de niet serieuze of onduidelijke antwoorden te verwijderen.

Bijlage 2: Bepalende factoren voor toevallige ontmoetingen

<i>Categorie</i>	<i>Almere</i>		<i>Amsterdam</i> ¹⁰	
	<i>Beta</i>	<i>P-waarde</i>	<i>Beta</i>	<i>P-waarde</i>
Ik maak gemakkelijk contact met onbekenden :	0.35	0.00**	0.44	0.00**
Ik zou best meer ontmoetingen willen hebben met mensen die ik niet (zo goed) ken :	0.05	0.27	0.01	0.73
Ik zou best meer ontmoetingen willen hebben met mensen met een andere etnisch-culturele achtergrond dan ik :	0.15	0.00**	0.01	0.69
Ik verzorg de planten en/of huisdieren van mijn burens als ze op vakantie zijn :	0.03	0.60	0.01	0.82
Ik ken meerdere burens van naam :	0.11	0.02*	0.05	0.11
Uithuizig	0.0	0.99	0.07	0.02*
Geslacht	0.14	0.00**	0.03	0.26
Leeftijd	0.02	0.73	0.06	0.04*
Kinderen hebben	0.13	0.82	-0.06	0.12
% verklaarde variantie (R ²)	0.20		0.35	

Tabel 5, regressie analyse onafhankelijke variabele hoeveelheid toevallige ontmoetingen. ** p<.01 * p<.05

¹⁰ Voor de regressie analyse van Amsterdam zijn er een aantal variabelen gebruikt die niet voor Almere beschikbaar zijn.